

AB KONSEYİ, SINIRDA KARBON DÜZENLEMESİ MEKANİZMASI ÜZERİNDE ANLAŞTI

İKV Uzmanı Melis Bostanoğlu, İKV Uzman Yardımcısı Mehmet Can Sezgin

Avrupa Komisyonu, 11 Aralık 2019 yılında yayımladığı Avrupa Yeşil Mutabakatı tebliği¹ ile Avrupa'yı ilk iklim nötr kıta hâlini getirmeyi amaçlamış, 2030 iklim hedefinin de bu hedefi yansıtacak bir şekilde yükseltilmesini öngörmüştü. AB, bu vizyonu orta ve uzun vadeli hedeflerle desteklerken, ayrıca 2050 hedefini yansıtacak şekilde 2030 sera gazı azaltımı hedefini %40'tan %55'e yükseltme kararı aldı.

Komisyon, iklim hedeflerinin yalnızca AB üye ülkelerinin çabalarıyla gerçekleşmeyeceği düşüncesinden yola çıkarak, ilk defa üçüncü ülkelerin AB ile benzer iklim hedefleri koymadığı takdirde yaşanabilecek "karbon kaçağı"² riskini elimine etmek için bir "Sınırdaki Karbon Düzenlemesi Mekanizması" (*Carbon Border Adjustment Mechanism- SKDM*) teklifinde bulunacağını açıkladı. AB 2030 iklim ve enerji yasalarını %55 sera gazı emisyonu azaltımı hedefini yansıtacak bir şekilde güncelleştirmeyi amaçlayan 55'e Uyum Paketi (*Fit for 55 Package*)³, SKDM'nin detaylarını ortaya koyan bir belge oldu.

Avrupa Komisyonunun yayımladığı tebliğe göre, SKDM kapsamında AB'ye üçüncü ülkelerden gerçekleştirilen ithalatlar için, ürünler AB'de üretilmemiş olmasına rağmen ithalatçıların AB'deki karbon fiyatlama sistemine göre sertifika satın almaları zorunluluğunu getiriyor. Ancak, Birlik dışında konumlanan üreticiler ürettikleri malların buldukları ülkedeki karbon fiyatlandırılmasına tabi olduğunu kanıtladığı takdirde, AB'de konumlanan ithalatçıların buna denk düşen maliyeti düşebiliyor. Bu önlemler, AB'deki enerji yoğun endüstrilerin üretimi görece ucuz karbon fiyatlama sistemine bulunan ülkelere taşınmasını engellemeyi amaçlıyor. SKDM'nin uygulanacağı sektörlerin başlangıçta çimento, gübre, demir ve çelik, alüminyum ve elektrik üretimi olduğunu belirtilirken, bu sektörlerin kapsamının zaman içinde artacağı öngörülüyor.

DTÖ kuralları ve diğer uluslararası yükümlülüklerle uyumlu olarak tasarlanan SKDM, hem ithal hem de Birlik içinde üretilen ürünler için eşit oranda karbon ücretlendirmesi yaparak üçüncü ülkelere adil bir fiyatlama mekanizması vadediyor. 2023 ile 2025 yılları arasında bir geçiş dönemi öngörülürken, mekanizmanın tam anlamıyla 2026 yılında yürürlüğe girmesi planlanıyor. Bu tarihten sonra da SKDM'nin AB içinde ve dışında bulunan işletmelere eşit şartlar sağlamak için yenilenmiş AB Emisyon Ticareti Sistemi (AB ETS) mevzuatını yansıtacağı öngörülüyor. Mevcut AB ETS, AB endüstrisinin rekabet gücünü korumayı ve ücretsiz tahsisatlar ile karbon kaçağı riskini önlemeyi amaçlıyor olsa da yeşil üretime yatırım yapma teşvikini azalttığı düşünülüyor. Bu duruma çözüm olarak

¹Avrupa Komisyonu(2019), The European Green Deal, Brüksel, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0002.02/DOC_1&format=PDF

² Karbon Kaçağı: İklim politikalarıyla ilgili maliyetler nedeniyle işletmelerin üretimi daha gevşek emisyon kısıtlamaları olan diğer ülkelere aktarması durumunda ortaya çıkabilecek durumu ifade eder.

³ Avrupa Komisyonu(2021), Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL establishing a carbon border adjustment mechanism, https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/carbon_border_adjustment_mechanism_0.pdf

Konsey, mekanizmanın başta yalnızca kapsam dâhilindeki ürünlere, ETS kapsamında buldukları sektörlere tahsis edilen azaltılmış ücretsiz tahsisatlar ile paralel şekilde ve kademeli uygulanması gerektiğini belirtiyor. Bu da demek oluyor ki SKDM, 2035 yılında AB ETS kapsamında sağlanan ücretsiz tahsisatlar tamamen sonlandırılmadan önce yalnızca ücretsiz tahsisatların uygulanmadığı emisyonlara uygulanabilecek ve böylece AB sınırları dışındaki işletmeler dezavantajlı bir duruma düşmeyecek. Sonuç olarak, bu durumun hem AB'nin hem de üçüncü ülkelerin iklim hedeflerini gerçekleştirmesinde önemli oranda etkiye sahip olması bekleniyor.

Düzenlemenin, üçüncü ülkelerden ithal edilen ürünlerin Birliğin gümrük bölgesine girdiği takdirde - üretim sırasında AB ETS'ye tabi olduğu durumlar haricinde- üçüncü ülkelere ve bölgelere uygulanacağı belirtiliyor. Ancak Norveç, İzlanda, Lihtenştayn ve İsviçre gibi AB ile gümrük birliği ve ETS içinde olan ülkeler bu düzenlemeden muaf tutuluyor. Komisyon ayrıca, bu yeni mekanizmadan etkilenmesi beklenen üçüncü ülkelerle diyalog ve iş birliği fırsatlarını keşfetmek için yakından çalışmayı amaçlıyor. Bu ülkelerin kendi karbon fiyatlandırma mekanizmalarını dikkate almak amacıyla anlaşma akdetme imkânlarını keşfetmeyi de hedefliyor.

Konseyin Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizmasına Yaklaşımı

Son olarak AB Bakanlar Konseyi, 15 Mart 2022 tarihli oturumunda sınırdaki karbon düzenleme mekanizmasının tesis edilmesine ilişkin yasa teklifini görüşerek genel bir yaklaşımda mutabık kaldı.⁴ Aylar süren teknik çalışmaların ardından oluşturulan uzlaşma metninin tartışıldığı Konsey metninde, Komisyonun yasa teklifinden farklı bazı kararlar göze çarpıyor.

Konseyin genel yaklaşımı, SKDM'nin temel amacı ve kapsadığı sektörler aynı kalacağını gösteriyor. Diğer yandan, SKDM sertifikalarının da AB ETS fiyatlandırmasını yansıtacağını belirtiyor. Buna göre, sertifikalar her hafta yapılan açık arttırmaların ortalamasına göre fiyatlandırılacak. SKDM ithalatçılarının AB ETS fiyatlandırmalarındaki dalgalanmalardan yararlanabilmeleri için sertifikalarının satın aldıkları tarihten itibaren iki yıl boyunca geçerli sayılması ve sertifikaların kullanılmayan kısımlarının yeniden satılmasına olanak sağlanması tavsiye ediliyor.

Komisyonun yasa teklifinin aksine Konsey, SKDM'nin daha merkezi bir yönetim modelinin benimsemesi gerektiği görüşünü benimsiyor. SKDM kapsamındaki ithalatçıların yeni kayıtlarının AB nezdinde yapılması buna en büyük örnek olarak veriliyor. Öngörülen bu modele göre, üçüncü ülkelerde üretim tesisleri bulunan şirketlerin merkezi bir veritabanına kayıt olarak ürettikleri mallardan kaynaklanan doğrulanmış gömülü sera gazı emisyonu verilerini yetkili SKDM ithalatçılarına bildirmeleri gerekecek. Buna göre, Gümrük yetkililerinin yetkili SKDM ithalatçıları dışında herhangi bir kişinin ithalat yapmasına izin vermemesi gerekiyor. Ayrıca

⁴ AB Bakanlar Konseyi(2022), Draft regulation of the European Parliament and of the Council establishing a carbon border adjustment mechanism - General approach, Brüksel, [https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7226-2022-INIT/en/pdf?utm_source=dsms-auto&utm_medium=email&utm_campaign=Council+agrees+on+the+Carbon+Border+Adjustment+Mechanism+\(CBAM\)](https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7226-2022-INIT/en/pdf?utm_source=dsms-auto&utm_medium=email&utm_campaign=Council+agrees+on+the+Carbon+Border+Adjustment+Mechanism+(CBAM))

ithalatçıların mallardaki gömülü toplam doğrulanmış sera gazı emisyonları, her takvim yılında sisteme raporlaması zorunlu hâle geliyor.

Gönderi başına değeri 150 avrodan az olan malların SKDM'den muaf tutulacağı da öngörülüyor. Birliğe sevkedilen malların yaklaşık üçte birini oluşturan bu ürünler önemli bir oranda sera gazı emisyonuna neden olmadığı için bu hamlenin idari karmaşıklıkların önüne geçeceği düşünülüyor.

Sırada Ne Var?

Konsej, SKDM'nin yasal metninde bulunmayan ancak ele alınması gereken önemli konularda da yeterli gelişme kaydedilmesi gerekliliğine dikkat çekiyor. Bunlardan ilki, Komisyonun taslak yasa teklifinin 31'inci Maddesi uyarınca belirlenen SKDM sertifikalarının ibraz edilmesi zorunluluğuna ilişkin oranın daha kapsamlı hâlinin ne olacağı. Dikkat çekilen diğer konu ise ihracattan meydana gelen karbon sızıntılarının sınırlandırılmasında ekonomik verimlilik, çevresel bütünlük ve DTÖ ile uyum sağlamak için uygun çözümlerin bulunması olarak belirtiliyor.

SKDM'nin satışlarından elde edilen gelirlerin Komisyonun öz kaynaklarına (*own resources*) katılmasının da göz önünde bulundurulabileceği de belirtiliyor.

Konsej ayrıca, SKDM'ye benzer mekanizmaların kurulmasına yönelik olarak karbon fiyatlama politikalarının tartışılabilirliği ve teşvik edilebileceği bir "iklim kulübü"nin kurulmasıyla üçüncü ülkelerle daha fazla iş birliği yapılmasının önemine dikkat çekiyor.

Komisyonun 1 Ocak 2026'dan önce düzenlemenin uygulanmasına ilişkin süreci değerlendirecek bir rapor hazırlayarak AP ve Konseye iletmesi bekleniyor.

SKDM düzenlemesinin son hâlini alması için sırasıyla Konseyde yeterli gelişme kaydedilmesi, AP'nin bu konuda bir pozisyon belirlemesi ve Konsey ile müzakerelere başlaması gerekiyor.